

Merentutkimuksen auringonlasku?

■ Merentutkimuslaitoksen 90-vuotinen taival on päättymässä vuoden lopussa. Laitos lakkautetaan ja sen toiminnot jaetaan Suomen ympäristökeskuksen ja Ilmatieteen laitoksen kesken. Merentutkijat murehtivat osaavan yhteisönsä hajottamista, monitieteisen tutkimuskokonaisuuden pirstomista ja erikoislaboratorioidensa kohtaloa.

Päivi Ikonen

Merentutkimuslaitoksen meribiologinen ja -kemiallinen tutkimus sekä operatiivinen toiminta siirretään ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvaan Suomen ympäristökeskukseen Sykeen, jonne lähtee myös puolet laitoksen henkilökunnasta.

Toisen puolen eli fyysikaalista tutkimusta tekevien sijoituspaikka on liikenne- ja viestintäministeriön alainen Ilmatieteen laitos, jossa heidän tehtäviinsä kuuluvat liikennealaa palvelevat toiminnot.

Suunnitelma on kohdannut arvostelua monilta tahoilta, muun muassa kansainväliseltä tiedeyhteisöltä. Kritiikkiä on esittänyt myös oikeuskansleri **Jaakko Jonkka**, jonka mukaan vaihtoehtoisia toimintamalleja ei ole kunnolla selvitetty.

”Tässä ollaan hyvin vahvasti ajamassa alas kokonaista tieteenalaa”, huokaa Merentutkimuslaitoksen ylijohtaja **Eeva-Liisa Poutanen**. ”Erikoiselta tuntuu varsinkin se, että se tehdään juuri nyt, kun Itämeri on kaikkien huolenaihe.”

Poutasen ei ole helppo niellä niin kotimaisissa kuin kansainvälisissäkin arvioinneissa tasokkaaksi tunnustetun laitoksen joutumista tappolistalle.

”Me olemme pärjänneet erinomaisen hyvin, meillä on toimivat tutkimusryhmät, hyvää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Nyt monitieteisyytemme hajotetaan kahdelle eri hallinnonalalle ja merentutkijat kolmeen-neljään eri toimipisteeseen.”

Maalivahti unohtui

Merentutkimuksessa fysiikan erottaminen kemiasta ja biologiasta ja Itämeren tutkimus meren seurannasta on kuin maalivahti jätettäisiin kotiin, kun joukkue lähtee turnaukseen. Näin kommentoi laitoksen henkilökunta yhteisessä kannanotossaan.

”Meri on kokonaisuus, jossa kaikki on yh-

Aurinko laskee Itämeren ylle ja pian myös suomalaisen merentutkimuksen, pelkää lakkautettavan Merentutkimuslaitoksen väki.

dessä. Meribiologiaa on mahdotonta ymmärtää ilman meren fysiikkaa”, korostaa johtava tutkija **Pekka Alenius**, joka ällistelee valtion poukkoilevaa politiikkaa laitoksen kohtelemisessa.

Laitos sai vasta pari vuotta sitten uudet tilat Helsingin Kumpulaan. Sinne rakennettiin erikoislaboratoriot, jotka on suunniteltu nimenomaan merentutkimuksen tekemiseen. ”Eduskunta myös antoi budjettikehykseen pysyvän lisämäärärahan laboratoriorien vuokraan.”

”Kumpulaan saimme pitkään toivomamme erikoispuhtaan laboratorion ja lisäksi korkeelliset laboratoriot, joissa voidaan tutkia esimerkiksi planktonin kasvua koeolosuhteissa.”

Puhdaslaboratoriosta on kuitenkin tulossa lähtö, ajan mittaan myös biologisista. ”Eikä Sykessä vastaavia ole.”

Alenius painottaa, että kyse ei ole muutostavastarinna, vaan merentutkimuksen puolustamisesta. Sen tason laskeminen on tutkijoille kova pala. Järkeviin organisatorisiin muutoksiin henkilöstö olisi valmis. Sen esitystä yhteisen merikeskuksen muodostamisesta ei Aleniuksen mukaan kuitenkaan ole otettu käsitteilyyn.

Eeva-Liisa Poutanen sanoo Merentutkimuslaitoksen pakon edessä valmistautuneen siihen, että se on vuoden lopussa tullut matkansa päähän. ”Tosin toivomme kovasti, että eduskunta vielä päättäisi toisin. Jospa sieltä löytyisi fiksuja ihmisiä toteamaan, että keisarilla ei ole uusia vaatteita.”

Vakaasta harkinnasta

Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö ovat ilmoittaneet, että Merentutkimuslaitoksen lakkauttaminen on vakaan harkinnan tulos. Ministeriöiden mukaan uudistuksen tavoitteena on koota hajallaan oleva merellinen tutkimus vastaamaan paremmin tuleviin tarpeisiin sekä lisätä vaikuttavuutta ja yhteistyötä. Syke ja Ilmatieteen laitos kannattavat uudistusta.

”Merentutkimuslaitoksen tutkimuksen tulee palvella ministeriömme tarpeita”, perustelee liikenne- ja viestintäministeriön ylijohtaja **Pekka Plathan**, joka johtaa hallituksen uudistusesitystä valmistelevaa työryhmää.

”Meitä kiinnostaa erityisesti meriturvallisuus, eivätkä kemiallinen ja meribiologinen tutkimus ole meille keskeisiä. Kun jälkimmäistä tehdään Sykessä, on luontevaa siirtää alan tutkimus myös Merentutkimuslaitoksesta sinne.”

Monet ovat kummastelleet, miksi Merentutkimuslaitoksen pilkkominen käynnistettiin, kun selvitys valtion sektoritutkimuslaitosten uudelleenjärjestelyistä on kesken.

”Nämä asiat eivät liity toisiinsa”, Plathan vastaa. ”Sektoritutkimuslaitoskentän uudistaminen tulee olemaan tilaaja- ja tuottajakonsortioiden aikaansaamista, eikä se lähitulevaisuudessa vaikuta siihen, miten laitoksia hallinnollisesti järjestellään.”

Riku Lumio, Merentutkimuslaitos